

33/3/A/2014

**WYROK**

z dnia 25 marca 2014 r.

**Sygn. akt SK 25/13\***

**W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej**

**Trybunał Konstytucyjny w składzie:**

Andrzej Wróbel – przewodniczący  
Marek Kotlinowski – sprawozdawca  
Stanisław Rymar  
Andrzej Rzepliński  
Marek Zubik,

protokolant: Grażyna Szałygo,

po rozpoznaniu, z udziałem skarżącego oraz Sejmu i Prokuratora Generalnego, na rozprawie w dniu 25 marca 2014 r., skargi konstytucyjnej Witolda Pisarskiego o zbadanie zgodności:

art. 325e § 1 zdanie drugie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) w zakresie, w jakim umożliwia organom postępowania przygotowawczego wydanie postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia lub umorzeniu dochodzenia bez konieczności sporządzania uzasadnienia:

- z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji,
- z art. 2 Konstytucji,
- z art. 78 w związku z art. 2 Konstytucji,
- z art. 32 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji,

o r z e k a:

**Art. 325e § 1 zdanie drugie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) w zakresie, w jakim zezwala organowi prowadzącemu dochodzenie na wydanie postanowienia o umorzeniu dochodzenia bez uzasadnienia, jest zgodny z art. 78 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.**

Ponadto p o s t a n a w i a:

**na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, z 2000 r. Nr 48, poz. 552 i Nr 53, poz. 638, z 2001 r. Nr 98, poz. 1070, z 2005 r. Nr 169, poz. 1417, z 2009 r. Nr 56, poz. 459 i Nr 178, poz. 1375, z 2010 r. Nr 182, poz. 1228 i Nr 197, poz. 1307 oraz z 2011 r. Nr 112, poz. 654) umorzyć postępowanie w pozostałym zakresie.**

---

\* Sentencja została ogłoszona dnia 4 kwietnia 2014 r. w Dz. U. poz. 440.

## UZASADNIENIE

## I

1. W skardze konstytucyjnej Witolda Pisarskiego (dalej: skarżący) z 14 lutego 2012 r. zakwestionowany został art. 325e § 1 zdanie drugie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.; dalej: k.p.k.) w zakresie, w jakim umożliwia organom postępowania przygotowawczego wydanie postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia lub umorzeniu dochodzenia bez konieczności sporządzania uzasadnienia. Jako wzorce kontroli zostały powołane art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji, art. 2 Konstytucji, art. 78 w związku z art. 2 Konstytucji oraz art. 32 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji.

1.1. Skarga konstytucyjna została sformułowana na tle następującego stanu faktycznego: Skarżący złożył zawiadomienie o popełnieniu na jego szkodę przestępstwa polegającego na kierowaniu wobec niego gróźb karalnych, tj. przestępstwa określonego w art. 190 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.). Postanowieniem z 9 września 2011 r., sygn. akt I Ds. 1127/11, dochodzenie w tej sprawie zostało umorzone na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. z powodu braku znamion czynu zabronionego. Postanowienie to nie zawierało uzasadnienia w związku z treścią zakwestionowanego art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. Skarżący złożył zażalenie na powyższe postanowienie do Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie, który postanowieniem z 16 listopada 2011 r., sygn. akt IX Kp 809/11, utrzymał zaskarżone postanowienie w mocy. Postanowienie z 16 listopada 2011 r., doręczone skarżącemu 23 listopada 2011 r., jest ostatecznym rozstrzygnięciem w jego sprawie.

1.2. W ocenie skarżącego, art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k., zwalniając z obowiązku sporządzenia uzasadnienia postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia lub umorzeniu dochodzenia, nie gwarantuje zachowania procedury wniesienia skutecznego odwołania. Tym samym prawo do zaskarżania każdego orzeczenia i decyzji wskazane w art. 78 Konstytucji, wobec braku uzasadnienia zaskarżanego orzeczenia, staje się iluzoryczne. Iluzoryczne staje się także prawo do sądu zagwarantowane w art. 45 Konstytucji. Przyczyną tego jest znaczne utrudnienie skonstruowania skutecznego odwołania, bo skarżący nie może przedsięwziąć przesłanek wydania orzeczenia. Zdaniem skarżącego, zakwestionowana regulacja narusza istotę podstawowych zasad związanych ze sprawiedliwym procedowaniem. W skardze podniesiono ponadto, że k.p.k. zawiera nieuzasadnioną dysproporcję kształtowania sytuacji różnych podmiotów, uprzywilejowując jeden z nich – inspektora pracy. Zgodnie z art. 325e § 1a k.p.k., jeżeli zawiadomienie o przestępstwie złożył inspektor pracy, na jego wniosek sporządza się uzasadnienie postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia oraz umorzeniu dochodzenia. Takie uprzywilejowanie inspektora pracy stanowi, zdaniem skarżącego, naruszenie zasady równości wobec prawa wskazanej w art. 32 Konstytucji.

2. W piśmie z 13 września 2013 r. reprezentująca Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Marszałek Sejmu wniosła o stwierdzenie, że art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. w zakresie, w jakim umożliwia organom postępowania przygotowawczego wydanie postanowienia o umorzeniu dochodzenia bez konieczności sporządzania uzasadnienia, nie jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz jest zgodny z art. 78 Konstytucji. W pozostałym zakresie Marszałek Sejmu wniosła o umorzenie postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

2.1. Uzasadniając wniosek o umorzenie postępowania w zakresie kontroli zakwestionowanej regulacji z art. 2 Konstytucji, Marszałek Sejmu wskazała, że przepis ten tylko w pewnych wypadkach może stanowić wzorzec kontroli w skardze konstytucyjnej. W rozpatrywanej sprawie art. 2 Konstytucji został powołany jako samodzielny wzorzec kontroli, z którego wywiedziono „nakaz urzeczywistniania zasad sprawiedliwości społecznej”. Nakaz ten został naruszony, zgodnie z twierdzeniami skarżącego, przez pozbawienie go możliwości merytorycznego skontrolowania niekorzystnej dla niego decyzji. Twierdzenie to nie zostało jednak rozwinięte w uzasadnieniu skargi, a tym samym nie został spełniony wymóg dopuszczalności powołania jako wzorca kontroli w trybie skargi konstytucyjnej art. 2 Konstytucji.

Marszałek Sejmu zwróciła ponadto uwagę, że art. 2 Konstytucji został powołany także jako wzorzec związkowy w ramach każdego ze sformułowanych zarzutów, co sugeruje, że skarżący chciał w ten sposób wzmocnić lub rozwinąć argumentację dotyczącą naruszenia praw i wolności określonych w innych przepisach konstytucyjnych. Taki wniosek nie wynika jednak z uzasadnienia skargi, w którym w żaden sposób nie nawiązano do art. 2 Konstytucji. W związku z tym postępowanie w odniesieniu do art. 2 Konstytucji ujętego związkowo z zasadniczymi wzorcami kontroli podlega umorzeniu ze względu na niedopuszczalność orzekania.

2.2. Jeśli chodzi o art. 32 ust. 1 Konstytucji, to, zgodnie z orzecznictwem Trybunału, wyrażona w nim zasada równości nie stanowi samodzielnego źródła praw lub wolności o charakterze podmiotowym. W rozpatrywanej sprawie skarżący potraktował ten wzorzec kontroli w taki właśnie sposób. Nie powiązał go bowiem z żadnym przepisem Konstytucji wyrażającym prawo podmiotowe. W takiej sytuacji, w ocenie Marszałek Sejmu, postępowanie podlega umorzeniu ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

2.3. Dokonując analizy formalnoprawnej przedmiotu kontroli, Marszałek Sejmu zwróciła uwagę, że skarżący, kwestionując zakresowo art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k., podał w wątpliwość konstytucyjność braku wymogu sporządzenia uzasadnienia w odniesieniu do dwóch kategorii postanowień – o odmowie wszczęcia dochodzenia i o umorzeniu dochodzenia. W sprawie, która legła u podstaw skargi konstytucyjnej, nie wydano postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia, lecz postanowienie o jego umorzeniu. Tym samym zakres zaskarżenia może obejmować wyłącznie to postanowienie.

2.4. Przechodząc do merytorycznej oceny zarzutu naruszenia art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, Marszałek Sejmu podkreśliła, że reguły postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym dopuszczają badanie konstytucyjności jedynie przez pryzmat adekwatnych wzorców kontroli. Art. 45 ust. 1 Konstytucji takim wzorcem nie jest. Wyprowadzane z niego wymogi składające się na prawo do sądu, w tym wymogi rzetelnego uzasadniania orzeczeń, adresowane są bowiem wyłącznie do sądów. W konstytucyjnym pojęciu „sądu” z całą pewnością nie mieszczą się organy prowadzące postępowanie przygotowawcze, w tym Policja, która w sprawie skarżącego wydała postanowienie o umorzeniu dochodzenia. Tym samym art. 45 ust. 1 Konstytucji nie może być wzorcem konstytucyjności w wypadku tych unormowań k.p.k., które umożliwiają odstąpienie od uzasadniania postanowień wydanych przez inne organy niż sądy.

2.5. W odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 78 Konstytucji Marszałek Sejmu przyznała, że brak uzasadnienia decyzji wydanej przez organ pierwszej instancji może

utrudnić stronie skuteczne wniesienie środka odwoławczego. Nie znaczy to jednak, w jej ocenie, że każda regulacja zwalniająca z obowiązku sporządzenia uzasadnienia zaskarżalnego orzeczenia, jest sprzeczna z art. 78 Konstytucji. Zgodnie z tym przepisem tryb zaskarżenia określa ustawa, co znaczy, że ustawodawcy przysługuje daleko idąca swoboda w zakresie kształtowania szczegółów tego trybu, w tym terminów, kosztów czy innych kwestii proceduralnych, pod warunkiem że spełnia on dwa zasadnicze wymagania: dostępności i efektywności. W ocenie Marszałek Sejmu, przewidziana w art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. możliwość odstąpienia od uzasadnienia postanowienia o umorzeniu dochodzenia nie czyni zażalenia na to postanowienie niedostępnym lub nieefektywnym. Na postanowienie to przysługuje bowiem zażalenie do sądu, który ma obowiązek kontroli nie tylko zaskarżonego postanowienia, lecz także całokształtu materiałów zgromadzonych w postępowaniu przygotowawczym. Kontrola następuje w granicach środka odwoławczego i ma charakter całościowy, a wydane w jej wyniku postanowienie sądu powinno zawierać uzasadnienie. Z tych względów art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. w zakresie zakwestionowanym w skardze jest zgodny z art. 78 Konstytucji.

3. W piśmie z 26 września 2013 r. Prokurator Generalny wniósł o stwierdzenie, że art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. w zakresie, w jakim umożliwia organom postępowania przygotowawczego wydanie postanowienia o umorzeniu dochodzenia bez konieczności sporządzania uzasadnienia, jest zgodny z art. 2 w związku z art. 78 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji. W pozostałym zakresie Prokurator Generalny wniósł o umorzenie postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

3.1. Prokurator Generalny rozpoczął od analizy formalnoprawnej przedmiotu zaskarżenia i wzorców kontroli. Zwrócił uwagę, że rozstrzygnięciem, jakie zapadło w sprawie skarżącego, było postanowienie o umorzeniu dochodzenia. Tymczasem skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. w zakresie odnoszącym się także do postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia. W tym zakresie postępowanie podlega umorzeniu ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

3.2. W odniesieniu do powołanych jako wzorce kontroli art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Prokurator Generalny wskazał, powołując się na orzecznictwo Trybunału, że przepisy te nie mogą stanowić samoistnej podstawy skargi konstytucyjnej. Tymczasem w rozpatrywanej skardze skarżący ograniczył się jedynie do stwierdzenia, że w jego ocenie doszło do naruszenia zasady sprawiedliwości społecznej oraz zasady równości wobec prawa, nie wskazał natomiast konstytucyjnego prawa lub wolności, które doznały uszczerbku na skutek naruszenia tych zasad. Wobec niespełnienia wymogów określonych w art. 47 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.) dotyczących wniesienia skargi konstytucyjnej postępowanie podlega umorzeniu ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

3.3. Art. 45 ust. 1 Konstytucji jest, w ocenie Prokuratora, nieadekwatnym wzorcem kontroli art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. Art. 45 ust. 1 Konstytucji, wyrażający prawo do sądu, odnosi się bowiem do sądu i do postępowania sądowego, natomiast kwestionowana regulacja dotyczy postępowania przygotowawczego i organów tego postępowania.

3.4. Analizując zgodność art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. z art. 78 Konstytucji,

Prokurator Generalny ocenił, że kwestionowana regulacja nie uniemożliwia pokrzywdzonemu wniesienia zażalenia na postanowienie o umorzeniu dochodzenia ani też nie uniemożliwia merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd w postępowaniu odwoławczym, zaś obowiązujące zasady postępowania nakazują sądowi pełną, niezależną kontrolę prawidłowości decyzji organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze, co też, jak wynika z treści uzasadnienia postanowienia z 16 listopada 2011 r., sygn. akt IX Kp 809/11, miało miejsce w sprawie skarżącego. Tym samym kwestionowana regulacja jest zgodna z art. 78 w związku z art. 2 Konstytucji.

4. W piśmie z 13 czerwca 2013 r. Rzecznik Praw Obywatelskich poinformowała, że nie zgłasza udziału w postępowaniu w sprawie rozpatrywanej skargi konstytucyjnej.

## II

Na rozprawę 25 marca 2014 r. stawili się skarżący wraz z pełnomocnikiem oraz przedstawiciele Sejmu i Prokuratora Generalnego. Uczestnicy postępowania podtrzymali dotychczasowe stanowiska zajęte w pismach procesowych.

## III

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. W skardze konstytucyjnej zakwestionowany został art. 325e § 1 zdanie drugie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.; dalej: k.p.k.) w zakresie, w jakim umożliwia organom postępowania przygotowawczego wydanie postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia lub umorzeniu dochodzenia bez konieczności sporządzania uzasadnienia. Jako wzorce kontroli zostały wskazane art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji, art. 2 Konstytucji, art. 78 w związku z art. 2 Konstytucji oraz art. 32 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji.

Zgodnie z art. 325e § 1 k.p.k. postanowienia o wszczęciu dochodzenia, odmowie wszczęcia dochodzenia, umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw, umorzeniu dochodzenia oraz o jego zawieszeniu wydaje prowadzący postępowanie. Mogą one zostać zamieszczone w protokole, o którym mowa w art. 304a k.p.k., to jest we wspólnym protokole z przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchania w charakterze świadka osoby zawiadamiającej, w którym można zamieścić również wniosek o ściganie, i nie wymagają uzasadnienia.

2. Przed merytoryczną oceną zarzutów sformułowanych w skardze konstytucyjnej, Trybunał Konstytucyjny zbadał, czy skarga spełnia wszystkie wymagania formalnoprawne, sformułowane w art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz w art. 47 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK). W wyniku wstępnego rozpoznania w trybie art. 49 w związku z art. 36 ustawy o TK sędzia Trybunału Konstytucyjnego wprawdzie nadał rozpatrywanej skardze bieg, jednak skład rozpoznający sprawę merytorycznie nie jest związany stanowiskiem zajęтым w zarządzeniu lub postanowieniu zamykającym rozpoznanie wstępne. Kontrolowanie, czy nie zaistniała któraś z ujemnych przesłanek wydania wyroku, skutkujących obligatoryjnym umorzeniem postępowania, konieczne jest bowiem na każdym etapie postępowania (zob. np. postanowienia z: 21 listopada 2001 r., sygn. K 31/01, OTK ZU nr 8/2001, poz. 264; 30 maja 2007 r., sygn. SK 3/06, OTK ZU

nr 6/A/2007, poz. 62; 23 stycznia 2008 r., sygn. SK 65/06, OTK ZU nr 1/A/2008, poz. 11).

2.1. Jeśli chodzi o przedmiot kontroli, to skarżący zakwestionował art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. w zakresie, w jakim umożliwia organom postępowania przygotowawczego wydanie postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia lub umorzeniu dochodzenia bez konieczności sporządzania uzasadnienia. Z pięciu rodzajów postanowień wymienionych w zaskarżonym przepisie wskazane zostały tylko dwa, przy czym w sprawie skarżącego, w związku z którą została wniesiona rozpatrywana skarga, zapadło jedynie postanowienie o umorzeniu dochodzenia (postanowienie z 9 września 2011 r., sygn. akt I Ds. 1127/11), które następnie zostało utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Rejonowego w Lublinie z 16 listopada 2011 r., sygn. akt IX Kp 809/11. Postanowienie to jest ostatecznym rozstrzygnięciem o prawach i wolnościach konstytucyjnych skarżącego. Tym samym zakres zaskarżenia art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. nie może obejmować innych kategorii postanowień, w tym postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia, gdyż nie mają one związku ze sprawą, która legła u podstaw rozpatrywanej skargi. W związku z tym przedmiotem kontroli mogła być jedynie konstytucyjność art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. w zakresie, w jakim umożliwia organom postępowania przygotowawczego wydanie postanowienia o umorzeniu dochodzenia bez konieczności sporządzania uzasadnienia. W pozostałym zakresie postępowanie zostało umorzone na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

2.2. Wśród wzorców kontroli wskazanych w skardze jest art. 2 Konstytucji powołany zarówno jako wzorzec samoistny, jak i pozostający w związku z każdym z pozostałych wzorców.

Art. 2 Konstytucji wyraża zasadę demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wypowiadał się na temat dopuszczalności powoływania art. 2 Konstytucji jako wzorca kontroli w skardze konstytucyjnej. W orzecznictwie Trybunału nie budzi wątpliwości, że możliwość ta ma charakter wyjątkowy i subsydiarny oraz pojawia się w dwóch sytuacjach. Po pierwsze, gdy skarżący wywiedzie z art. 2 Konstytucji prawa lub wolności, które nie zostały wyraźnie wysłowione w treści innych przepisów konstytucyjnych; wówczas przepis ten będzie samodzielnym wzorcem kontroli. Po drugie, jeżeli skarżący odwoła się do jednej z zasad wyrażonych w art. 2 Konstytucji dla uzupełnienia i wzmocnienia argumentacji dotyczącej naruszenia praw i wolności statuowanych w innym przepisie konstytucyjnym; wówczas art. 2 Konstytucji będzie pełnić funkcję pomocniczego wzorca kontroli, występującego w powiązaniu z innym przepisem konstytucyjnym (zob. np. wyrok z 28 października 2010 r., sygn. SK 19/09, OTK ZU nr 8/A/2010, poz. 83 i powołane tam orzecznictwo).

W rozpatrywanej sprawie art. 2 Konstytucji został powołany jako samodzielny wzorzec kontroli, z którego wywiedziono nakaz urzeczywistniania zasad sprawiedliwości społecznej. W ocenie skarżącego, nakaz ten został naruszony, gdyż pozbawiono go możliwości merytorycznego skontrolowania niekorzystnej dla niego decyzji. Twierdzenie to, zawarte w *petitum* skargi, nie zostało w żaden sposób rozwinięte w jej uzasadnieniu i stanowi całą argumentację mającą przemawiać za niezgodnością kwestionowanej regulacji z art. 2 Konstytucji. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału „[j]eśli (...) skarżący ogranicza się tylko do wskazania, że w jego ocenie doszło do naruszenia zasady sprawiedliwości społecznej, brak jest podstaw do przyjęcia, iż zostało wskazane prawo, którego ochrony można dochodzić w trybie skargi konstytucyjnej” (postanowienie z 10 listopada 2009 r., sygn. SK 45/08, OTK ZU nr 10/A/2009, poz. 155). Taka sytuacja

ma miejsce w rozpatrywanej sprawie. Wobec niespełnienia wymogów dotyczących wniesienia skargi konstytucyjnej określonych w art. 47 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o TK postępowanie zostało umorzone ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Art. 2 Konstytucji został ponadto powołany w skardze jako wzorzec związkowy w ramach każdego z pozostałych zarzutów. Sugeruje to, że ma on pełnić charakter pomocniczy i wzmacniać argumentację dotyczącą naruszenia praw i wolności wyrażonych w innych przepisach konstytucyjnych. W uzasadnieniu zarzutów naruszenia innych wzorców brak jest jednak jakiegokolwiek odwołania do art. 2 Konstytucji. Skarżący nie wyprowadził z tego przepisu żadnych treści normatywnych. Tym samym postępowanie w odniesieniu do art. 2 Konstytucji ujętego związkowo z zasadniczymi wzorcami kontroli (tj. art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 32 ust. 1 Konstytucji) zostało umorzone na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

2.3. Kolejnym wzorcem kontroli jest art. 32 ust. 1 Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wyjaśniał w swoich orzeczeniach, że zawarta w art. 32 Konstytucji zasada równości nie stanowi samodzielnego źródła praw lub wolności o charakterze podmiotowym. Przedmiotem skargi konstytucyjnej nie może być naruszenie samej zasady równości, lecz jej naruszenie w związku z określonym konstytucyjnym prawem podmiotowym (zob. np. postanowienia z: 24 października 2001 r., sygn. SK 10/01, OTK ZU nr 7/2001, poz. 225; 25 listopada 2009 r., sygn. SK 30/07, OTK ZU nr 10/A/2009, poz. 159; wyrok z 17 listopada 2010 r., sygn. SK 23/07, OTK ZU nr 9/A/2010, poz. 103).

W rozpatrywanej sprawie zarówno z *petitum* skargi, jak i jej uzasadnienia wynika, że skarżący uczynił art. 32 ust. 1 Konstytucji samodzielnym wzorcem kontroli, nie wiążąc go z innym przepisem Konstytucji wyrażającym prawo podmiotowe. Argumentował, że „kodeks postępowania karnego zawiera nieuprawnioną dysproporcję w kształtowaniu sytuacji różnych podmiotów, uprzywilejowując jeden z nich – inspektora pracy. (...) Takie uprzywilejowanie (...) stanowi naruszenie konstytucyjnej zasady równości wobec prawa wskazanej w art. 32 Konstytucji. Przewidziana w zakwestionowanym przepisie możliwość niesporządzania uzasadnienia odnosi się bowiem do większości uczestników postępowania, w tym zwykłych obywateli, jednak inspektor pracy jest w sytuacji znacznie bardziej uprzywilejowanej. Zróżnicowanie to oznacza, że ustawodawca zagwarantował dla inspektora pracy korzystniejszą regulację niż dla obywateli” (s. 8 uzasadnienia skargi). Niezależnie od bezzasadności tego zarzutu (skarżący porównuje swoją sytuację prawną z sytuacją prawną inspektora pracy, będącego organem władzy państwowej, co w świetle art. 32 Konstytucji jest niedopuszczalne, gdyż władze publiczne są adresatem prawa do równego traktowania, a nie jego podmiotem), postępowanie w zakresie kontroli zgodności zakwestionowanego przepisu z art. 32 ust. 1 Konstytucji zostało umorzone ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK). Skarga nie spełnia bowiem w tym zakresie wymogów określonych w art. 47 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o TK.

2.4. Podsumowując, Trybunał Konstytucyjny ograniczył ze względów formalnoprawnych przedmiot kontroli w rozpatrywanej sprawie. Art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. podlegał zatem kontroli wyłącznie w zakresie, w jakim umożliwia organom postępowania przygotowawczego wydanie postanowienia o umorzeniu dochodzenia, bez konieczności sporządzania uzasadnienia. Ponadto umorzył postępowanie w zakresie kontroli powołanej regulacji z art. 2 Konstytucji (zarówno jako samodzielnym wzorcem kontroli, jak i wzorcem związkowym) oraz z art. 32 ust. 1 Konstytucji. Zakwestionowana norma została zatem zbadana z punktu widzenia zgodności z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz z art. 78 Konstytucji.

3. Skarżący upatruje niezgodność art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. z wyrażonym w art. 45 ust. 1 Konstytucji prawem do sądu w tym, że wobec braku uzasadnienia zaskarżanego orzeczenia znacznie utrudnione jest skonstruowanie skutecznego odwołania (s. 7 uzasadnienia skargi). Tym samym zakwestionowana regulacja narusza istotę podstawowych zasad związanych ze sprawiedliwym i rzetelnym procedowaniem, bo uniemożliwia prześledzenie przesłanek podjęcia określonej decyzji (s. 8 uzasadnienia skargi).

Prawo do sądu, w tym w aspekcie wynikającej z niego sprawiedliwości proceduralnej, było wielokrotnie omawiane i interpretowane w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (zob. np. wyrok z 30 października 2012 r., sygn. SK 8/12, OTK ZU nr 9/A/2012, poz. 111 i powołane tam orzecznictwo). W kontekście rozpatrywanej sprawy zasadnicze znaczenie ma ustalenie adresata normy wyrażonej w art. 45 ust. 1 Konstytucji. Nie ulega wątpliwości, że wymóg sprawiedliwości proceduralnej, stanowiący element prawa do sądu, odnosi się wyłącznie do postępowania sądowego, a jego adresatem jest wyłącznie sąd. Prawo do sądu zatem to „prawo zwrócenia się ze sprawą jedynie do organu noszącego takie właśnie miano lub jego synonim, którym w języku polskim jest jedynie słowo trybunał” (P. Sarnecki, komentarz do art. 45, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, t. 3, Warszawa 2003, s. 3-4). Konstytucja posługuje się pojęciem „sąd” w znaczeniu konstytucyjnego organu państwa funkcjonującego w obrębie władzy sądowniczej, w ramach przypisanych mu przez prawo kompetencji, w tym przede wszystkim z zakresu wymiaru sprawiedliwości. Tylko do takiego organu kierowany jest mający swe źródło w art. 45 ust. 1 Konstytucji wymóg rzetelnego uzasadniania orzeczeń (ujawniania w czytelny sposób motywów rozstrzygnięcia). Tymczasem w sprawie skarżącego postanowienie o umorzeniu dochodzenia zostało wydane na etapie postępowania przygotowawczego przez organ je prowadzący (art. 325e § 1 zdanie pierwsze k.p.k.), w tym wypadku Policję (por. art. 325a § 1 k.p.k., wskazujący organy prowadzące dochodzenie), która skorzystała z możliwości odstąpienia od uzasadnienia tego postanowienia na podstawie zakwestionowanego przepisu. Sąd skontrolował jedynie prawidłowość tego postanowienia w trybie czynności sądowych w postępowaniu przygotowawczym. Policja natomiast nie sprawuje wymiaru sprawiedliwości, nie może być uznana za sąd i w związku z tym nie dotyczą jej wymogi określone w art. 45 ust. 1 Konstytucji, w tym wymóg rzetelnego uzasadniania orzeczeń. To znaczy, że art. 45 ust. 1 Konstytucji nie może być wzorcem kontroli art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k.

Nieadekwatność art. 45 ust. 1 Konstytucji czyni bezprzedmiotowym rozpatrywanie zaskarżonego przepisu w kontekście zasady proporcjonalności. Art. 31 ust. 3 Konstytucji nie może być bowiem samodzielnym wzorcem kontroli. Ze względu na powołanie tych wzorców przez skarżącego jako pozostających w związku nieadekwatność dotyczy zatem art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

4. Analizę zgodności art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. z art. 78 Konstytucji Trybunał poprzedził kilkoma uwagami dotyczącymi zakwestionowanej regulacji.

Art. 325e został wprowadzony do k.p.k. w związku z obszerną nowelizacją k.p.k. ustawą z dnia 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 17, poz. 155, ze zm.; dalej: ustawa z 10 stycznia 2003 r.). Konieczność zmian była podyktowana dążeniem do przyspieszenia i uproszczenia postępowania z zachowaniem standardów ochrony praw człowieka, dostosowaniem k.p.k. do umów międzynarodowych i usunięciem dostrzeżonych rozbieżności z Konstytucją, uwzględnieniem postępu w dziedzinie nauki i techniki oraz

usunięciem usterek zauważonych w dotychczasowym stosowaniu k.p.k. (zob. uzasadnienie projektu, druk nr 182/ IV kadencja Sejmu). Zakwestionowany art. 325e k.p.k. nie został uzasadniony; przyjąć zatem należy, że jego *ratio* wiąże się z dążeniem do przyspieszenia i odformalizowania postępowania przygotowawczego prowadzonego w formie dochodzenia. Zmiany wprowadzone powołaną ustawą weszły w życie 1 lipca 2003 r. (zob. także W. Grzeszczyk, *Główne kierunki zmian kodeksu postępowania karnego (część II)*, „Prokuratura i Prawo” nr 6/2003, s. 7-16; M. Zbrojewska, *O zmianach w postępowaniu przygotowawczym*, „Prokuratura i Prawo” nr 6/2003, s.39-53; R. A. Stefański, *Dochodzenie po nowelizacji kodeksu postępowania karnego*, „Prokuratura i Prawo” nr 4/2003, s. 46-63).

Ustawa z 10 stycznia 2003 r. wprowadziła m.in. istotne zmiany do modelu postępowania przygotowawczego. Dotychczasowe trzy formy tego postępowania: śledztwo, dochodzenie zwyczajne i dochodzenie uproszczone, zostały zastąpione śledztwem i dochodzeniem. Śledztwo wg nowej regulacji stało się podstawową formą postępowania przygotowawczego. Dochodzenie, uregulowane w dodanym rozdziale 36a k.p.k., stanowi uproszczoną formę postępowania przygotowawczego o poszerzonym, w stosunku do stanu sprzed nowelizacji, zakresie przedmiotowym. Prowadzi je Policja, a także organy wymienione w k.p.k., o ile nie prowadzi go prokurator. Do dochodzenia odpowiednio stosuje się przepisy dotyczące śledztwa z uwzględnieniem zmian wynikających z rozdziału 36a k.p.k. (art. 325a k.p.k.). Zakres spraw, w których prowadzi się dochodzenie, oraz wyłączenia z tego zakresu wymienione są w art. 325b i art. 325c k.p.k. Przede wszystkim są to przestępstwa zagrożone karą nieprzekraczającą 5 lat pozbawienia wolności, z tym że w wypadku przestępstw przeciwko mieniu tylko wówczas, gdy wartość przedmiotu przestępstwa albo szkoda wyrządzona lub grożąca nie przekracza 100 000 zł. Dochodzenie charakteryzuje się głównie brakiem konieczności wykonania niektórych czynności procesowych, wskutek czego następuje redukcja formalizmu postępowania i przyspieszenie biegu procesu. Na przykład, w dochodzeniu nie jest wymagane sporządzenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów oraz wydanie postanowienia o zamknięciu dochodzenia, chyba że podejrzany jest tymczasowo aresztowany (art. 325g § 1 k.p.k.).

Przejawem odformalizowania dochodzenia jest także regulacja zawarta w zakwestionowanym art. 325e § 1 k.p.k. Zakłada ona dopuszczalność wydawania przez prowadzącego dochodzenie kilku postanowień bez uzasadnienia. Możliwość taka odnosi się do postanowienia o wszczęciu dochodzenia, odmowie wszczęcia dochodzenia, umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw, umorzeniu dochodzenia oraz jego zawieszeniu. Wyjątek dotyczy sytuacji, gdy zawiadomienie o przestępstwie zostało złożone przez inspektora pracy albo Najwyższą Izbę Kontroli. Wówczas uzasadnienie postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia oraz umorzeniu dochodzenia sporządza się na ich wniosek (art. 325e § 1a k.p.k.). Wszystkie postanowienia wskazane w art. 325e § 1 k.p.k. można ponadto umieszczać we wspólnym protokole z przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchania w charakterze świadka osoby zawiadamiającej, o którym mowa w art. 304a k.p.k. Postanowienia te zatwierdza prokurator z wyjątkiem postanowienia o wszczęciu dochodzenia oraz umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw. Dopóki postanowienie nie zostanie zatwierdzone przez prokuratora, nie wywołuje skutków prawnych (zob. R. A. Stefański, komentarz do art. 325e, [w:] *Komentarz do ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U.97.89.555) w zakresie przepisów o postępowaniu przygotowawczym*, Lex/el. 2003).

Na postanowienie o umorzeniu dochodzenia przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy (art. 465 § 2 k.p.k.). Sąd nie pełni w tym wypadku roli organu wyższego rzędu w stosunku do organów postępowania przygotowawczego, lecz spełnia funkcje kontrolne. W obowiązującym k.p.k. przyjęty został model

postępowania przygotowawczego prowadzonego przez organy niesądowe, z oddaniem niektórych czynności tego postępowania sądowi oraz poddaniem w dość szerokim zakresie kontroli sądowej tego etapu postępowania. Oddanie do kompetencji sądu podejmowania niektórych decyzji oraz wzmożona kontrola sądowa postępowania przygotowawczego są podyktowane potrzebą wzmocnienia gwarancji procesowych stron i lepszego przygotowania materiału dowodowego dla sądu (zob. R. A. Stefański, komentarz do art. 298, [w:] *Komentarz ...*, oraz powołana tam literatura).

Rozwiązanie przyjęte w art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. spotkało się z częściowo krytyczną oceną w doktrynie. Wskazuje się, że zwolnienie organów z obowiązku sporządzania uzasadnienia „bez wątpienia utrudnia stronie zorientowanie się w przyczynach decyzji, a w konsekwencji utrudnia też ich kontrolę procesową” (T. Grzegorzczuk, komentarz do art. 325e, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Zakamycze 2003). Docenia się rolę tej regulacji w przyspieszeniu postępowania, natomiast podaje się w wątpliwość, czy brak uzasadnienia „ułatwi stronom ocenę trafności zapadłego orzeczenia oraz podjęcie decyzji o zaskarżeniu postanowienia” (S. Steinborn, komentarz aktualizowany do art. 325e, [w:] *Komentarz aktualizowany do art. 1-424 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U.97.89.555)*, pod red. J. Grajewskiego, Lex/el. 2013). Podkreśla się jednakże, że odformalizowanie nie jest obligatoryjne, lecz pozostawione do uznania organu prowadzącego dochodzenie. Użycie przez ustawodawcę sformułowania „nie jest wymagane” znaczy bowiem, że nie jest obowiązkowe odstępianie od sporządzenia uzasadnienia, a „ustawa tego nie zakazuje” (R. A. Stefański, *Dochodzenie...*, s. 56). Reasumując, w doktrynie przeważa stanowisko, że „przepisy, które w swym założeniu mają usprawnić dochodzenie i nadać mu charakter zdecydowanie odformalizowany w porównaniu ze śledztwem można w zasadzie zaakceptować, bowiem nie wzbudzają one aż tak wielkiego sprzeciwu (...)” (M. Zbrojewska, *op. cit.*, s. 48).

5. Zgodnie z art. 78 Konstytucji „Każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa”. Przepis ten ustanawia „prawo stron każdego postępowania do uruchamiania procedury weryfikującej prawidłowość rozstrzygnięć wydawanych przez organ działający w charakterze pierwszej instancji” (L. Garlicki, komentarz do art. 78, [w:] *Konstytucja ...*, t. 5, Warszawa 2007, s. 1). Materiałną treścią tego prawa jest umożliwienie stronom uruchomienia procedury służącej weryfikacji pierwszoinstancyjnego rozstrzygnięcia. Dotyczy ono zarówno postępowań o charakterze jurysdykcyjnym (sądowym), jak i postępowań o charakterze pozasądowym. Zakres zastosowania art. 78 Konstytucji jest zatem szerszy niż art. 176 ust. 1 Konstytucji. Ten ostatni przepis, wyrażający zasadę dwuinstancyjnego postępowania sądowego, jest bowiem adekwatnym wzorcem kontroli wyłącznie w wypadku postępowań o charakterze czysto sądowym, to jest od początku do końca rozpatrywanych wyłącznie przez sąd (zob. np. wyroki TK z: 10 maja 2000 r., sygn. K 21/99, OTK ZU nr 4/2000, poz. 109; 2 kwietnia 2001 r., sygn. SK 10/00, OTK ZU nr 3/2001, poz. 52; 12 maja 2003 r., sygn. SK 38/02, OTK ZU nr 5/A/2003, poz. 38). Natomiast art. 78 Konstytucji wyznacza właściwy standard dla postępowań o tak zwanym charakterze mieszanym, w których sąd dokonuje kontroli aktów innych organów władzy publicznej, czyli wykonuje czynności z zakresu ochrony prawnej (zob. np. wyrok TK z 1 grudnia 2008 r., sygn. P 54/07, OTK ZU nr 10/A/2008, poz. 171). Jest on zatem adekwatnym wzorcem kontroli między innymi w sprawach, w których sąd sprawuje kontrolę nad czynnościami postępowania przygotowawczego (zob. wyroki z: 12 maja 2003 r., SK 38/02; 6 września 2004 r., SK 10/04, OTK ZU nr 8/A/2004, poz. 80).

W myśl art. 78 zdanie drugie Konstytucji określanie trybu zaskarżania należy do ustawodawcy, któremu pozostawiony został margines swobody decyzyjnej, zarówno co do szczegółów trybu (terminy, wymagania proceduralne, koszty), jak i wyboru modelu środka zaskarżenia i jego skutków prawnych. To nie znaczy, że ustawodawca ma niczym nieograniczoną swobodę wyboru. Zasada instancyjności może bowiem zostać naruszona nie tylko przez wyłączenie możliwości wniesienia środka odwoławczego, lecz także przez ustanowienie takich wymogów formalnych tego środka, skutkiem których jego skuteczne wniesienie staje się nadmiernie utrudnione. „Utrudnienie winno być uznane za nadmierne (a zatem sprzeczne z art. 78 Konstytucji) jeśli spełnienie wymogów formalnych jest bardzo trudne dla strony (...)” – (wyrok z 12 marca 2002 r., sygn. P 9/01, OTK ZU nr 2/A/2002, poz. 14). Środek musi więc być realnie dostępny. Ponadto musi być efektywny, to znaczy musi stwarzać realną możliwość oceny rozstrzygnięcia wydanego w pierwszej instancji i dokonania jego uchylecia bądź zmiany.

6. Trybunał uznał, że prawo do zaskarżania rozstrzygnięć pierwszoinstancyjnych nie zostało naruszone przez zakwestionowaną w rozpatrywanej sprawie regulację.

Przed wszystkim zaskarżony art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. nie wyłącza prawa pokrzywdzonego przestępstwem wniesienia zażalenia na postanowienie o umorzeniu dochodzenia. Zażalenie przysługuje w trybie art. 306 § 1a w związku z art. 325a § 2 k.p.k. Zgodnie z art. 306 § 1a k.p.k., dotyczącym zażalenia na postanowienie o umorzeniu śledztwa, który z mocy art. 325a § 2 k.p.k. stosuje się odpowiednio do dochodzenia, prawo to przysługuje między innymi stronom, a zatem także pokrzywdzonemu przestępstwem (zob. art. 299 § 1 k.p.k.). Uprawnionym do złożenia zażalenia przysługuje prawo przejrzenia akt (art. 306 § 1b k.p.k.). Pokrzywdzony wnosi zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy (art. 465 § 2 k.p.k.) za pośrednictwem prokuratora, który wydał lub zatwierdził postanowienie (art. 428 § 1 w związku z art. 465 § 1 k.p.k.). Termin wniesienia zażalenia wynosi siedem dni od daty doręczenia odpisu postanowienia i jest terminem zawitym. Sąd, pełniący w takiej sytuacji funkcje kontrolne nad czynnościami postępowania przygotowawczego, może utrzymać zaskarżone postanowienie w mocy lub uchylić je i przekazać sprawę prokuratorowi celem wyjaśnienia wskazanych okoliczności bądź przeprowadzenia wskazanych czynności. Wskazania te są wiążące dla prokuratora (art. 330 § 1 k.p.k.). O powyższym uprawnieniu i terminie uprawniony do złożenia zażalenia jest poucзany w postanowieniu (co też miało miejsce w sprawie skarżącego).

Zgodnie z art. 465 § 1 k.p.k. przepisy dotyczące zażaleń na postanowienia sądu stosuje się odpowiednio do zażaleń na postanowienia prokuratora i prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Na tej podstawie do sądu rozpatrującego zażalenie na postanowienie o umorzeniu dochodzenia znajduje zastosowanie art. 433 § 2 k.p.k., zgodnie z którym na sądzie odwoławczym spoczywa obowiązek rozważenia wszystkich wniosków i zarzutów wskazanych w środku odwoławczym, chyba że ustawa stanowi inaczej. Jak już wspomniano, sąd rozpatrujący zażalenie na postanowienie o umorzeniu dochodzenia sprawuje kontrolę nad prawidłowością niektórych rozstrzygnięć wydanych w postępowaniu przygotowawczym. Celem tej kontroli, jak wynika z postanowienia SN z 23 września 2008 r. (sygn. akt IV KK 252/08, Lex nr 465599), dokonywanej przez sąd w odniesieniu do zaskarżalnych decyzji procesowych prokuratora, wydawanych na etapie postępowania przygotowawczego, jest weryfikacja tych decyzji przez niezawisły, bezstronny i zewnętrzny w stosunku do prokuratury organ, którym z zasady jest sąd właściwy do rozpoznania sprawy. Kontrola sądu polega na ustaleniu, czy w sprawie nie doszło do naruszenia zasad postępowania kwalifikowanych jako względne (art. 438 k.p.k.) albo bezwzględne (art. 439 k.p.k.) przyczyny odwoławcze. W powołanym wyżej

postanowieniu SN podkreślił, że w sytuacji gdy środek odwoławczy nie jest sporządzony przez fachowego pełnomocnika (a tak było w rozpatrzonej sprawie, w której skarżący samodzielnie sporządził zażalenie na postanowienie o umorzeniu dochodzenia), sąd, zgodnie z treścią art. 433 § 2 k.p.k., jest zobowiązany do rozważenia wszystkich zarzutów skarżącego, a nawet powinien zarzuty te odczytać, czy wręcz odkodować z treści zażalenia i pism do niego dołączonych. Kontrola powinna ponadto prowadzić do odpowiedzi na pytanie, czy przeprowadzone postępowanie przygotowawcze spełniło cele określone przez ustawodawcę w art. 297 k.p.k. Sąd ma zatem obowiązek kompleksowej oceny danego postępowania przygotowawczego, w szczególności sprawdzenia, czy okoliczności sprawy zostały wszechstronnie wyjaśnione w myśl art. 297 § 1 pkt 4 k.p.k. Postanowienie sądu powinno zawierać uzasadnienie (chyba że ustawa zwalnia od tego wymagania; zob. art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k.), w którym sąd powinien ujawnić motywy swojego rozstrzygnięcia.

Z powyższego wynika zatem, że brak uzasadnienia postanowienia i wynikające z tego ewentualne trudności ze sporządzeniem zażalenia nie stoją na przeszkodzie poddaniu postanowienia efektywnej kontroli sądowej. Omówione wyżej instrumenty karnoprocesowe nie tylko dają sądowi możliwość całościowego i wnikliwego zbadania prawidłowości toku i wyników postępowania przygotowawczego, lecz nakładają na sąd taki obowiązek. Brak uzasadnienia nie przekreśla zatem, wbrew twierdzeniom skarżącego, możliwości weryfikacji postanowienia, a w szczególności ustalenia, czy jest ono dotknięte uchybieniami. Potwierdza to analiza treści postanowienia Sądu Rejonowego w Lublinie z 16 listopada 2011 r., sygn. akt IX Kp 809/11, wydanego w sprawie skarżącego, z którego uzasadnienia niewątpliwie wynika, że sąd rozpatrujący zażalenie na postanowienie o umorzeniu dochodzenia dokonał wszechstronnej i wnikliwej oceny czynności postępowania przygotowawczego i wniosków sformułowanych przez organ je prowadzący. W szczególności sąd zanalizował dowody zgromadzone w sprawie (w tym zeznania pokrzywdzonego) i dokonał ich oceny zgodnie z dyrektywami art. 7 k.p.k. Twierdzenie o braku możliwości wniesienia skutecznego odwołania i jego merytorycznej oceny przez sąd jest w tym świetle całkowicie nieuzasadnione.

Zakwestionowana regulacja nie czyni postanowienia o umorzeniu dochodzenia niedostępnym. Zażalenie sporządza się bowiem zgodnie z ogólnymi wymogami stawianymi temu pismu procesowemu. Zgodnie z art. 427 k.p.k. odwołujący powinien wskazać zaskarżone rozstrzygnięcie lub ustalenie, a także podać, czego się domaga. Może również wskazać nowe fakty lub dowody. Do sporządzenia zażalenia odpowiadającego tym wymogom nie jest niezbędne uzasadnienie postanowienia. Skarżący odwołuje się w uzasadnieniu skargi do sytuacji, gdy strona jest reprezentowana przez pełnomocnika, który na podstawie art. 427 § 2 k.p.k. jest ponadto zobowiązany do sformułowania zarzutów stawianych rozstrzygnięciu i ich uzasadnienia. Taka sytuacja nie miała jednak miejsca w sprawie, w związku z którą została wniesiona skarga (skarżący samodzielnie sporządził zażalenie na postanowienie o umorzeniu dochodzenia), poza tym zgodnie z powołanym już art. 306 § 1b k.p.k. uprawnionym do złożenia zażalenia przysługuje prawo przejrzenia akt. Pełnomocnik ma zatem dostęp do materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, na podstawie którego ma możliwość sformułowania zarzutów i ich uzasadnienia. Biorąc pod uwagę, że pełnomocnikiem w postępowaniu karnym może być wyłącznie adwokat lub radca prawny, nie wydaje się, żeby dla profesjonalisty było to zadanie niemożliwe do wykonania.

Z powyższych względów Trybunał uznał, że art. 325e § 1 zdanie drugie k.p.k. w zakresie, w jakim zezwala organowi prowadzącemu dochodzenie na wydanie postanowienia o umorzeniu dochodzenia bez uzasadnienia, jest zgodny z art. 78 Konstytucji.

7. Na marginesie Trybunał zwrócił uwagę, że dokonana w rozpatrywanej sprawie

ocena zakwestionowanej regulacji jest spójna ze stanowiskiem Trybunału zajęтым w postanowieniach z 7 września 2010 r., sygn. P 2/10 (OTK ZU nr 7/A/2010, poz. 69) i z 19 kwietnia 2011 r., sygn. P 17/09 (OTK ZU nr 3/A/2011, poz. 30). W sprawach tych Trybunał umorzył postępowania zainicjowane przez sądy powszechne w trybie pytań prawnych dotyczących konstytucyjności art. 325e § 1 k.p.k. w zakresie umożliwiającym odstępianie od uzasadnienia postanowienia ze względu na brak przesłanki funkcjonalnej. W uzasadnieniach przywołanych postanowień zwrócił jednak uwagę, że badanie zażalenia ma charakter całościowy i choć brak uzasadnienia może faktycznie utrudniać ocenę, prawnie jej nie ogranicza ani nie wyklucza (zob. postanowienie o sygn. P 17/09). Wskazał, że wnoszący zażalenie może ograniczyć się do wskazania zaskarżonego rozstrzygnięcia i ewentualnych wniosków dowodowych, zaś na sądzie spoczywa obowiązek wnikliwego zbadania prawidłowości toku i wyników postępowania przygotowawczego (zob. postanowienie o sygn. P 2/10).

8. Niezależnie od oceny konstytucyjności zakwestionowanej regulacji dokonanej przez Trybunał w rozpatrzonej sprawie, w pełni aktualny pozostaje pogląd Trybunału, przytoczony zresztą obszernie w uzasadnieniu skargi, dotyczący roli uzasadnienia rozstrzygnięcia danego organu jako komponentu prawa do sądu w aspekcie sprawiedliwości proceduralnej. W związku z tym jeszcze raz należy podkreślić, że brak wymogu sporządzenia uzasadnienia postanowienia o umorzeniu dochodzenia czy postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia nie oznacza całkowitego ustawowego zwolnienia od uzasadnienia, lecz stwarza tylko organowi taką możliwość, której nie musi wykorzystać. Wręcz wskazane jest, aby w sytuacjach, w których dane rozstrzygnięcie oparte jest w dużej mierze na subiektywnej ocenie organu (np. na przesłance procesowej znikomej społecznej szkodliwości czynu), takie uzasadnienie zostało sporządzone. Z pewnością ujawnienie motywów, jakimi kierował się organ, podejmując określoną decyzję procesową, uwiarygodni zapadłe rozstrzygnięcie, a przez to przyczyni się do wzmocnienia zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa.

Z powyższych względów Trybunał Konstytucyjny orzekł jak w sentencji.